

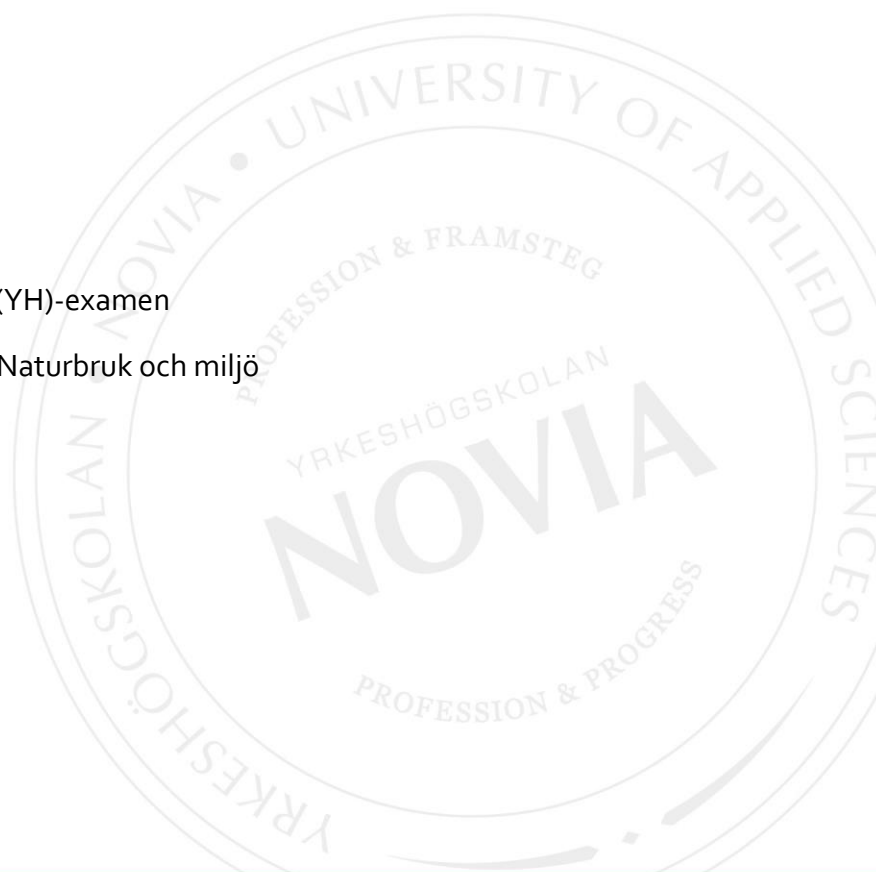
Allmänna hov – och benproblem hos tunga arbetshästar (heavy horses)

Anna Kulo

Examensarbete för Agrolog (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för Naturbruk och miljö

Raseborg 2017

Förord

Jag vill tacka Annie Rose, Holly Bretnall och Siân Davis från Cumbrian Heavy Horses för all den hjälp de har gett mig. Jag vill även tacka hovslagaren Chris Boyd för allt han har lärt mig om hovar och hovslageri.

EXAMENSARBETE

Författare: Anna Kulo

Utbildning och ort: Naturbruk och miljö, Ekenäs

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Lantbruksnäringarna

Handledare: Lars Fridefors

Titel: Hov – och benproblem hos tunga arbetshästar

Datum 31.10-17 Sidantal 21

Bilagor -

Abstrakt

Detta examensarbete handlar om allmänna hov- och benproblem hos tunga arbetshästar (heavy horses).

Jag var på praktik i ett stall i England som heter Cumbrian Heavy Horses där de har tunga arbetshästar. Eftersom dessa hästar är stora och tunga sätter det mer press och tryck på deras ben och hovar.

Med arbetet ville jag se om man kan komma fram till olika metoder för att förebygga dessa hovsjukdomar.

Jag har använt mig av litteraturstudier, men har också intervjuat hästägare och hovslagare.

I arbetet beskriver jag de olika tunga raserna som jag har erfarenhet av och tar upp de allmänna hovsjukdomarna och hur de sköts, men jag går också in på hästhållningen i både England och Finland och jämför dem ifall det skulle betydelse för i hur vissa problem uppstår.

En del av sjukdomarna går inte att förebygga medan andra kan förebyggas med hjälp av bra hovvård och god hästhållning.

Språk: Svenska

Nyckelord: hovsjukdomar, arbetshäst, hästhållning

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Anna Kulo

Koulutus ja paikkakunta: Naturbruk och miljö, Ekenäs

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Lantbruksnäringarna

Ohjaaja(t): Lars Fridfors

Nimike: Raskaiden työhevosten yleisiä kavio – ja jalkaongelmia

Päivämäärä 31.10-17 Sivumäärä 21

Liitteet -

Tiivistelmä

Tämä lopputyö kertoo yleisistä raskaiden työhevosten kavio – ja jalkaongelmista. Olin työharjoittelussa Englannissa, Cumbrian Heavy Horses nimisessä tallissa, jossa oli raskaita työhevosia. Ne ovat isoja ja painavia ja se lisää kavioihin ja jalkoihin kohdistuvaa painetta.

Opinnäytetyön avulla haluaisin löytää keinoja näiden ongelmien ehkäisemiseksi

Opinnäytetyö on enimmäkseen kirjallisuustutkimusta, mutta olen myös haastatellut hevosomistajia ja kengittäjiä. Työssä kuvailen niitä hevosrotuja, joista minulla on eniten kokemusta. Tekstissä käsittelen myös kaviosairauksia ja niiden hoitoa. Vertailen sitä, miten hevosia pidetään Suomessa ja Englannissa, ja jos sillä on vaikutusta tiettyjen sairauksien ja ongelmien syntymiseen.

Joitakin sairauksia ei voi ehkäistä, kun taas toisia voi ehkäistä hyvällä kaviohoidolla ja huolehtimalla hevosien hyvinvoinnista.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: kaviosairaus, työhevonen, hevosien hoito

BACHELOR'S THESIS

Author: Anna Kulo

Degree Programme: Natural Resources and the Environment

Specialization: Agriculture

Supervisor(s): Lars Fridefors

Title: Hoof – and leg problems amongst heavy horses

Date 31.10-17

Number of pages 21

Appendices -

Abstract

This thesis is about hoof – and leg problems amongst heavy horses. I was on work experience in England at a stable called Cumbrian Heavy Horse where I worked with heavy horses. Because these horses are big and heavy, it puts more pressure on the hoofs and legs.

With this work I want to figure out a way to prevent these diseases.

I have mainly used studied literature, but I have also interviewed horse owners and farriers. I am describing the horse breeds that I have the most experience with, and written about the different diseases and how you manage these diseases. I also compare the horsemanship in Finland and England to see if that influences how some of the diseases develop.

Some of the diseases can not be prevented and some can be prevented with good hoof care and good horsemanship.

Language: Swedish

Key words: hoof disease, heavy horse, horsemanship

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och mål	1
1.2	Metoder.....	1
2	Vad är en Heavy Horse.....	2
2.1	Definition.....	2
2.2	Raser.....	2
2.2.1	Shire.....	3
2.2.2	Clydesdale.....	4
2.2.3	Belgisk Ardenner och Brabant.....	5
2.2.4	Percheron	6
2.2.5	Suffolk Punsch.....	7
3	Hästhållning i England och Finland.....	8
3.1	Finland.....	8
3.1.1	Utfodring.....	8
3.1.2	Hälsovård.....	8
3.1.3	Hovskötsel.....	9
3.1.4	Utrymmen.....	9
3.2	England.....	10
3.2.1	Utfodring.....	10
3.2.2	Hälsovård.....	10
3.2.3	Hovskötsel.....	10
3.2.4	Utrymmen.....	10
4	Hov- och ben problem.....	11
4.1	Vanliga problem.....	11
4.1.1	Keratom.....	12
4.1.2	Fång, Liminitis.....	14
4.1.3	Hovbroskförbening.....	14
4.1.4	Skabb/Kvalster.....	15
4.1.5	Ledinflammation (artrit).....	16
5	Intervjuer.....	16
6	Diskussion och slutsatser.....	20
7	Källförteckning.....	22

1 Inledning

Tunga arbetshästar är inte något som man hör talas om så mycket i Finland. Till tunga arbetshästar hör de hästar som är grovt byggda, med tjocka muskulösa halsar och stora runda hovar. Dessa hästar har använts som hjälpmedel inom jordbruket och som krigshästar.

I mitt examensarbete tänker jag skriva om en del av del allmänna hov- och ben problemen som tunga arbetshästar (heavy horses) kan få. Då jag var på praktik i England på ett ställe som heter Cumbrian Heavy Horses, där jag arbetade med dessa stora hästar, märkte jag att de får vissa problem/sjukdomar lättare än vad hobbyhästar får. Eftersom dessa hästar är tunga och stora sätter det en annan press på deras hovar och ben än vad det gör hos hobbyhästar.

Jag börjar med att berätta lite om de raser jag har erfarenhet av, deras historia, hur de ser ut och vad man använder dem för i dagens läge. Dessa raser är Shire, Clydesdale, Percheron, Suffolk Punch, Belgisk Ardenner och Brabant. I examensarbetet definieras skillnader mellan tunga och vanliga arbetshästar.

I arbetet kommer jag att ta upp keratom, fång, hovbroksförbening, skabb/kvalster och ledinflammation. Några av dessa sjukdomar/problem har jag själv satt och varit med om.

Jag kommer också att undersöka ifall hästhållningen har en betydelse för vissa problem/sjukdomar. I examensarbetet jämförs Englands och Finlands hästhållning med betoning på aktuella skillnader.

1.1 Syfte och mål

Min problemformulering är att försöka komma fram med förslag och rekommendationer på hur man kan förebygga eller behandla dessa sjukdomar/problem för att göra det lättare för hästägare.

1.2 Metoder

Mitt examensarbete kommer att gå ut på mycket litteraturstudier eftersom jag tyckte att det var det bästa sättet att göra de då jag inte har möjlighet att göra ett mer praktiskt arbete. Kommer även att ha intervjuer med hästägare, hovslagare och eventuellt veterinärer i både

England och Finland. Fördelar med att ha intervjuer är att du får en bättre inblick i hur människor gör saker. Nackdelar är att man kanske inte alltid får svar på sina intervjuer.

2 Vad är en Heavy Horse

2.1 Definition

Det finns tunga arbetshästar och vanliga arbetshästar. En tung arbetshäst definieras som en häst som är ca 165–195 cm i mankhöjd. De är muskulösa och breda. Deras nackar är breda och grova. De är gjorda för att kunna dra tunga laster i svåra terränger. De har extremt starka ben. Hovarna är stora för att de skall kunna fördela vikten bättre. (pets4homes, 2017)

Bild 1 (1. Manke, 2. Stora muskler, 3. Bred nacke, 4. Stora och runda hovar, 5. Hovskägg. Kulo, 2016)

2.2 Raser

Det finns ganska många olika heavy horse raser men jag tänker ta upp de raser som jag själv har haft erfarenhet av.

2.2.1 Shire

Shire hästen kommer ursprungligen från Storbritannien från Englands mellersta ”shires”: Lincolnshire, Leicestershire, Staffordshire och Derbyshire.

Dess mankhöjd varierar från 1,67m och uppåt. De är grovt byggda med bred nacke och stora hovar med hovskägg. Shire hästarna väger ungefär 900kg i medelsnitt. (se bild 2). Den största Shire hästen som man har mätt föddes 1846 i England och hade namnet Sampson, han blev 2,18 m hög och vägde 1524 kg. Då han blev så stor döptes han om till Mammoth.

Shire hästarna används idag som ridhästar och på några ställen drar de ännu vagnar mm. Den är en populär häst att korsa med fullblodsston, för att få starka rid- och jakthästar. (Sly 2009, 164)

Shire hästen fick sin början redan på 1060-talet och användes då mest som en krigs häst på grund av dess stora och starka byggnad, för att kunna bära soldaterna med all deras utrustning. Efter det användes den i lantbruket för att dra plogar och andra maskiner i ungefär 250 år. Under första och andra världskriget användes den för att dra olika maskiner.

Efter andra världskriget tänkte Shire hästen dö ut, men på grund av att det fanns människor som ville behålla rasen i liv, började de avla på den och tack vare dessa människor har vi Shire hästen kvar ännu idag.

Antalet Shire hästar föll från 550 000 till 5000 på bara 30 år (1939–1972). (Cotebrook Shire Horse Centre 2017)

Bild 2 (Shire hasten Jack. Kulo, 2013)

2.2.2 Clydesdale

Clydesdalehästen kommer från Skottland på 1700-talet och kallas även Skottlands stolthet. (Sly 2009, 138–139; Swinney 2006, 168). Rasen kom till då den sjätte hertigen Hamilton importerade flamländska hingstar för att få fram en större och kraftigare häst än den inhemska hästen. De började kalla hästen Clydesdale efter floden Clyde som rinner igenom Lanarkshire område. Den avlades inte bara för bönder utan också för kolindustrin för att transportera olika saker. (Swinney 2006, 168)

Den användes såsom shirehästen också under första världskriget och sedan senare som arbetshäst på jordbruk. På 1960-talet minskade Clydesdale hästarna, och befinner sig ännu idag i ”riskzonen”. I dagens läge används den som utställningshäst, körning och ridning. (Sly 2009, 138–139; Swinney 2006, 168)

Fast hästen är stor och tung, är den inte klumpig. Den har fina, mjuka och energiska rörelser. (Swinney 2006, 168)

Clydesdalehästen är inte lika grovt byggd som shirehästen. Mankhöjden ligger ungefär mellan 167cm och 180cm. Den har stora hovar med hovskägg (se bild 3). (Sly 2009, 138–139)

Bild 3 (Clydesdale Hästen Ollie. Kulo, 2016)

2.2.3 Belgisk Ardenner och Brabant

Belgiska Ardennerhästen har sitt ursprung från Frankrike/Belgien. På 1600-och 1700-talet användes den mycket i strid och man säger även att Napoleon inte skulle ha överlevt fälttåget till Ryssland utan den. Under denna tid var Ardennern inte lika stor och stark som den är idag. Under 1800-talet korsades den med belgiska varmblodet som då producerade den starka hästen vi har i dagens läge. (Sly 2009, 128–129)

Bild 4 (Ardennerhästen Dingle. Kulo, 2016)

Nuförtiden används Ardennern som ridhäst och draghäst. Den kallas även "Nordens dragare". Mankhöjden varierar mellan 1,60m och 1,65m. (Sly 2009, 128–129)

Ardennerhästen är en tung draghäst som har kraftiga bogar och kraftig kompakt kropp med korta starka ben. Den har muskulös hals med litet huvud.

Man brukar säga att Ardennerhästen är en Goliat bland hästar (se bild 4). Det är en häst som har haft en stor betydelse i de medeltida krigen. Eftersom den är så stark kunde den bära en riddare i full utrustning. (Swinney 2006, 160)

Brabant hästen är ursprungligen från Belgien. Den härstammar från den primitiva skogshästen. Brabant hästen har använts för att förbättra många stora arbetshästar så som Shire, Clydesdale, Sofflok punsch och Ardennerhästen. Den används också som stridshäst. Brabantens mankhöjd är 1,65–1,70m. (Sly 2009, 134 – 135).

Förr utgjorde Ardenner/Brabanten ungefär 90% av den belgiska hästbeståndet. (Swinney 2006, 162)

Bild 5 (Brabant hästen Belinda. Kulo, 2016)

Brabanten är en ras som man har använt för att skapa andra tunga raser. På 1800-talet hade man tre blodslinjer: *gros de la Dendre* som gav bruna

hästar, *gris du Hainaut* som gav gråskimlar, ljusa fuxar och blacka hästar (hästfärger). Sedan *colosses de la Mehaïque* som gav styrka och fina ben.

Fram till första världskriget exporterades ca 35 000 hästar per år till USA, Canada och Ryssland, men efter det minskade efterfrågan på draghästar och vid ett tillfälle fanns det bara ca. 200 registrerade hästar. (Swinney 2006, 162)

2.2.4 Percheron

Percheron hästen kommer från Frankrike från en ”by” som heter Le Perche i södra Normandiet. (Sly 2009, 156 – 157). Rasen far tillbaka enda till 732 e.Kr. Den är en av de mest eleganta draghästraserna (se bild 6). (Swinney 2006, 175)

Mankhöjden är 157–173 cm. Rasen har inflytande av arabhäst i sig. Arabhästen har gett percheronen en bra uthållighet och hälsa. Den har också fått ett vackert huvud och rena ben från araben. Då man korsade detta med storlek och styrka har det blivit en väldigt populär draghäst, som användes inom jordbruket. Den användes också som krigshäst under första världskriget. (Sly 2009, 156 – 157).

Idag använder man den som ridhäst och polishäst. Man har också korsat den med engelskt fullblod för att få utmärkta jakt och tävlingshästar. (Sly 2009, 156 – 157; Swinney 2006, 157).

Bild 6 (Percheron hästen Uggy. Kulo, 2016)

2.2.5 Suffolk Punsch

Suffolk punchen kommer från Storbritannien från East Anglia. (Sly 2009, 166 – 167) och är en av de äldsta draghästraserna. Mankhöjden börjar på 163 cm och har ingen övre gräns. (Swinney 2006, 179).

Man kan härleda alla Suffolk punschar till en enda hingst som hette Crisp's horse of Ufford i Suffolk. (Sly 2009, 166 – 167). Rasen är väldigt sällsynt. Den drabbades extra hårt efter att man började mekanisera jordbruken. Under år 1966 föddes bara 9 stycken föl. Idag finns det ca 1000 stycken i USA och 150 stycken i Storbritannien. En orsak till varför rasen är så utrotningshotad är för att man är väldigt viktig med att behålla rasen ren. Hästen är alltid fuxfärgad (även kallad chestnut i England) (se bild 7). (Sly 2009, 166 – 167).

I East Angalia finns det mycket lerjordar, så man ville ha en häst som var stark men hade rena ben. Då avlades det fram Suffolk punchen. (Sly 2009, 166 – 167).

Bild 7 (Suffolk Punch hasten Archie. Här ser man hästens fuxfärgningen. Kulo, 2016)

3 Hästhållning i England och Finland

Då jag började söka information om detta började jag med att kolla upp BHS (British Horse Society) sidor. Deras hemsidor är väldigt bra och innehåller mycket information. Därifrån hittade jag olika broschyrer med all möjlig information så som; Hur mycket det kostar att ha en häst, hur du skall ta hand om dina beten, allmänna fakta gällande utfodring och liggunderlag åt hästarna samt information om hästens hälsa.

Efter att jag hade varit på BHS:s sidor gick jag in på SRL eller Suomen Ratsastajan Liitto (Finska Ryttaföbunden) och kolla om de har något liknande där. De har en massa information om tävlingar och kurser, men till sist hittade jag två PDF:ar om själva hästhållningen i Finland; Hevosomistajan Opas från 2015 och Hyvinvoiva, turvallinen ja ympäristöystävällinen talli PDF:ar med info på finska.

England och Finland har ungefär samma regler och lagar gällande hästhållning.

3.1 Finland

3.1.1 Utfodring

Enligt finska djurskyddslagen skall hästar bli matade minst tre gånger i dagen och det skall finnas rent dricksvatten tillgängligt. I naturen äter hästar 60–70% av tiden. Man skall inte mata dem genast efter eller före ridning. Matkoppar och vattenkärl skall hållas rena. Hur mycket mat en häst skall få beror på hästens storlek och arbetsmängd. Den viktigaste maten en häst kan få är hö av bra kvalitet. (bra kvalitet = dammar inte, är inte möjligt, har bra med näring och doftar gått). På sommaren kan höet ersättas helt eller delvis av färskt gräs. Höets mängd varierar från sex till tio kilo beroende på hästens storlek. Det vanligaste kraftfodret är havre. För mycket havre (energirikt foder) gör att hästarna lättare får fång. (förklaring kommer senare i texten) (Hevosomistajan Opas 2015, 7–9)

3.1.2 Hälsovård

Till de dagliga rutinerna hör det att man skall kolla hästens hälsotillstånd. Hästarnas vaccinationer skall vara i kraft (up to date). Hästarna skall löss behandlas åtminstone en gång i året, men står hästarna mycket inne på t.ex. halm kan man behandla dem flera gånger. Tanderna på hästarna skall raspas åtminstone en gång i året. (Hevosomistajan opas 2015, 10–11)

3.1.3 Hovskötsel

Hovarna skall putsas och kollas dagligen. Regelbunden motion/träning och ett rent stall är grunden för bra hovhälsa. På vintern kan man sätta broddar (hokkin = är små nabbar som man skruvar fast i skon som fungerar på ett likadant sätt som nabbringar på bilen) på hästarnas hovar så att de inte slintar på isen. Om det fastnar mycket snö i skorna kan man använda något som heter snöklampsula (tilsakumi = det är ett gummi som man sätter emellan hoven och skon som hjälper med att snön inte har någonstans att fastna). Hovarna skall verkas och skos om vid 4 - 6 veckors mellanrum. (Hevosomistajan Opas 2015, 12)

3.1.4 Utrymmen

De vanligaste i Finland är ett så kallat ”amerikanskt” stall som då är inomhus med boxar. Enligt djurskyddslagen skall hästen få motion och slippa ut dagligen. (Hevosomistajan Opas 2015,13)

Boxarna skall vara hästens mankhöjd gånger 1,5 men alltid åtminstone 2,2 m höga.

Hästens mankhöjd	Boxens yta m ²
max 108	4,0
108, men max 130	5,0
130, men max 140	6,0
140, men max 148	7,0
148, men max 160	8,0
Över 160	9,0

Tabell 1 (tabellen är från Hevosomistajan opas 2015, 14)

Hästens sovplats måste vara tillräckligt stor, ljus, ren, skyddande och säker. Hästen måste alltid ha en kamrat vid synhåll. Den skall kunna stå och röra på sig normalt och ha möjlighet att ligga och stiga upp på ett naturligt sätt. Stallets optimala temperatur är 5–10. (Hevosomistajan Opas 2015, 15)

Det är viktigt att en häst skall få röra sig fritt i en flock i en hage eller ute på bete. Det finns inga direkta lagar på hur stor en hage skall vara men minimiregeln är 500–1000 m². Hästen skall kunna röra sig fritt i alla gångarter. Det skall finnas något slags väder skydd, där hästen kan vara i skydd från regn, snö, vind och solsken. Betesmarken skall vara 0,25–0,5 ha per häst. Om hästen är på bete året runt, måste man kolla att det finns tillräckligt med gräs, ifall det håller på att ta slut, måste man sätta till hö på betet. (Hevosenomistajan Opas 2015, 15–16)

3.2 England

3.2.1 Utfodring

Utfodring gällande hästar i England är den samma som i Finland. Det vanligaste fodret är hö och havre, men man ger även gräs, hö, mysli, melass (sockerbetor som man sätter i vatten) mm. Reglerna för utfodring är det samma som i Finland. Hästarna skall matas 3–4 ggr i dagen, ha rena vattenkärl och bra kvalitets hö. (BHS, Advice on the cost of keeping a horse or pony).

3.2.2 Hälsovård

Vaccinationer skall vara under kontroll och hästens tänder skall granskas åtminstone en gång om året. (BHS, Advice on the cost of keeping a horse or pony).

3.2.3 Hovskötsel

Hästen skall skos eller karvas/täljas mellan 6 till 8 veckors mellanrum. (BHS, Advice on the cost of keeping a horse or pony).

3.2.4 Utrymmen

Det vanligaste sättet att hålla hästar i England är en vanlig box. Alltså samma som i Finland, men ungefär 50% av hästarna är ute året runt,

Rekommendationen för hur många hästar man får ha per hektar är två stycken. Men man måste ta i beaktande hästens storlek, om hästen är fet eller smal, hur länge dom skall vara ute, vilken årstid det är mm. Det är också väldigt vanligt att hästarna går på samma bete som får. Hästarna skall ha ett väderskydd (BHS, advice on Pasture Management).

4 Hov- och ben problem

4.1 Vanliga problem

De problemen som jag kommer att ta upp är Keratom, fång, hovbroskförbening, skabb och ledinflammation. Detta är en del av de problem som förekommer på tunga arbetshästar.

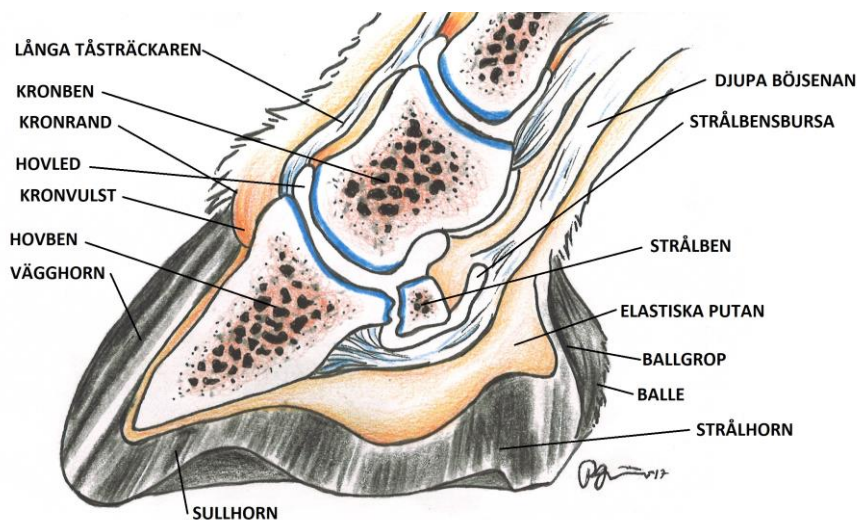

Bild 8 (Bild på en genomskuren hov. Bilden ritad av Pernilla Grönholm, 2017)

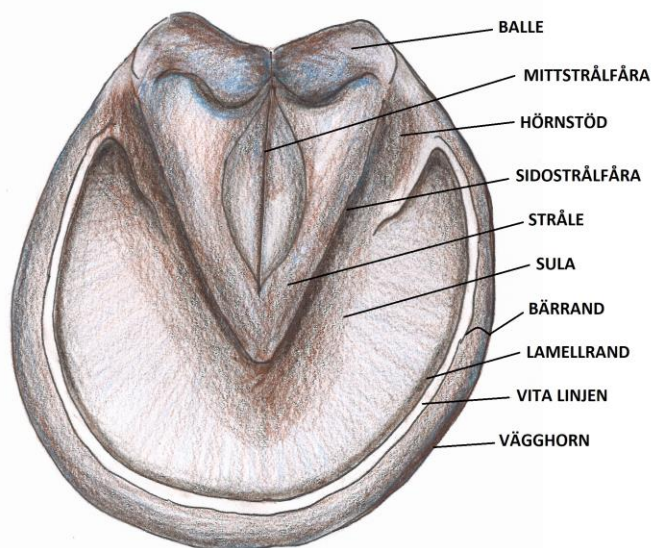

Bild 9 (Bild på en hov underifrån. Bilden ritad av Pernilla Grönholm, 2017)

4.1.1 Keratom

Keratom är en godartad tumör som växer i hoven. Den får sin början från vägghornet, oftast under kronranden i hoven (se bild 8). Den växer ner med hoven.

När den har växt ända ner till tån och bakterier börjar komma in i såret börjar den bilda en hovböld. Bölden behandlas som en vanlig böld, men då det är frågan om en keratom som orsakar dem kommer de oftast tillbaka.

Först efter att hästen har haft två hovbölder efter varandra, börjar man kolla om det är frågan om en keratom. Man kollar det genom att röntga hoven. Om hästen har en keratom är operation det ända som fungerar.

Den första symptomen är att hästen haltar. Sen börjar den få flera hovbölder efter varann.

När man opererar, måste man först ta reda på var tumören ligger, sedan borrar man in i hoven med en borr. Det är viktigt att man får bort hela tumören. Man hamnar oftast ta bort en ganska stor bit av hoven för att få bort hela tumören. Efter operationen är det viktigt att hålla såret rent med bandage på hoven. Man kan ge antibiotika för att minimera infektion och värktabletter är oftast ett måste efter operationen. Man kan sätta en stabiliserande sko på om hovväggen är svag. Hovslagaren jag talade med i England sa att han helst inte sätter en sko på eftersom det är lättare för bakterier att komma in i såret. Efter att såret nästan har lekt, kan man sluta ha bandage på hoven och man kan sätta en normal sko på. Hålet i hoven blir mindre och mindre medan hoven växer, och man trimmar hoven varje 4 till 6 veckors mellanrum. När hålet är ungefär två cm långt kan man börja använda hästen normalt igen,

men man måste kolla att det inte far smuts in i hålet. Det finns ingenting man kan göra för att förebygga keratom. (XLEquine Fact Sheet, Keratoma)

Bild 10 (Bild på en hov efter operation. Kulo, 2016)

Bild 6 (Bild på en hov efter en keratom operation. Kulo, 2016)

Bild 12 (Kulo, 2016)

Bild 13 (Kulo, 2016)

4.1.2 Fång, Liminitis

Alla hästar kan få fång men oftast ses det hos äldre hästar och överviktiga hästar/ponnyer.

Fång är en inflammation i lamellagret i hoven (se bild 9). Lamellagrets hållfasthet minskar, som leder till att hovbenet och kötthoven (se bild 8) kan röra på sig, vilket gör att hoven börjar växa roterande eller sänkande. Vid sänkning börjar hovbenet växa rakt ner medan vid rotation är det hovbenspetsen som börjar växa neråt. (Ale Djurklinik, webbsida). Fång är en av de mest kända hovsjukdomarna. Man vet mycket om fång men man vet fortfarande inte fullständiga orsaker till varför det förekommer. Men man vet att utfordringen har en stor betydelse. (Magnusson 2007, 113)

Fång framstår oftast som hälta och oftast på frambenen. (hästens sjukdomar s.51–52). Hästen blir allmänt sjuk, får feber och svettas. Om du känner på hästens hov är den allt som oftast varm och pulserar. Hästen kan ha svårt att gå och stå, ifall hästen lägger ner sig, kan den ha svårt att stiga upp igen. (Pettersson & Green 2007, 158–159)

Det finns utfodrings-, förlossning- och överbelastningsfång. (Sköld 1996, 51–52)

Om hästen är mycket halt på ett ben kan det leda till överbelastningsfång på det motsatta benet. (Ale Djurklinik, webbsida)

Det är viktigt att ha hästen på ett mjukt underlag då den har fång, sand och spån är bra material. Man skall ta bort allt foder och bara ge vatten och nerblött magert hö. (Ale Djurklinik, webbsida)

Fång kan förebyggas med att kolla vad hästen äter och försöka ha ett energi lågt foder eller foder med låg sockerhalt.

4.1.3 Hovbroskförbening

Hovbroskförbening är då benen inne i hoven på sidan av hovbenet växer och formar ”vingar”. Detta är en sak som är delvis ärftlig och delvis sjuklig. Det förekommer vanligtvis på tunga kallblodsraser (tung arbetshästar). Hovbroskförbening orsakas av skelettrubbning (då hästens hovar skavar mot varann). Hästen blir halt och om man trycker på sidan av hoven känner man oftast att det är hårt. (Magnusson 2007, 139)

Hovbroskförbening kan orsaka sekundära problem så som hovledsinflammation (tas upp senare i arbetet) och strålbenshälta. (Pettersson & Green 2007, 163; Björck 2004, 84)

Strålbenshätta är en inflammation i strålbenet och/eller strålbensbrusan (se bild 8). Som sedan blir en kronisk värk. Detta går inte att bota, men smärtorna kan minskas. (Hansson 2011, 11)

I Sverige får man inte avla på en ardennerhäst utan ha tagit röntgenbilder på hovarna för att se att de inte har hovbroskförbening. (Pettersson & Green 2007, 163)

Om din häst får hovbroskförbening kan man ändå rida på den, men på mjukt underlag, då kan hästen oftast arbeta i flera år utan smärta. (Magnusson 2007, 139)

Hovbroskförbening går inte att förebygga.

4.1.4 Skabb/Kvalster

Skabb är ett litet kvalster som lever i hästens hårsäckar på benen. De trivs bäst på hästar med hovskägg (Shire och Clydesdale). (Sköld 1996, 87)

Du märker fotskabb då hästarna oftast står och stampar med benen. Det syns också klåda och mjälligt håravfall. Skabb sprids snabbt från häst till häst och vid fuktiga förhållanden kan skabbdjuret klara sig utanför värddjuret. (Pettersson & Green 2007, 254)

För att bekämpa skabb måste man inte bara tvätta hästens ben utan också boxväggar, redskap och borstar, annars kan skabben komma tillbaka. Du skall helst tvätta hästens ben tre gånger i dagen under 7–10 dagar. (Sköld 1996, 87; Pettersson & Green 2007, 254)

I England använde de en kräm som hette Stinky Stuff.

För att förebygga skabb kan du sätta medicin på hästen som t.ex. Spot-On (kemikalier som sätts på hästen från manken ner till roten på svansen) (personlig kontakt, Rose 2017).

Vissa säger att vitlök och ingefära i maten skall hjälpa till för att förebygga skabb.

4.1.5 Ledinflammation (artrit)

För tunga arbetshästar orsakas ledinflammation (artrit) oftast av överbelastning, överansträngning eller mekanisk skada.

Symptomen för ledinflammation är hälta och ökad mängd ledvätska. För att behandla det kan du ha ett omslag runt leden först varmt och sedan kallt, ett par timmar i taget. Man kan också använda olika liniment, men man måste vara försiktig för kemikalierna, det bör ej användas för mycket. (Sköld 1996, 29)

Det finns serösa och torra ledinflammationer. I serös ledinflammation är det oftast frågan om ökad mängd ledvätska och vid torr ledinflammation är det oftast frågan om hårda avsättningar vid ledränderna och infektion på ledbrosket. Serös ledinflammation syns oftast i hov- och kotleder, mellersta leden i karpaleden och i bogleden på frambenen, på bakbenen är kot-, has-, knä och höftleder mest utsatta. (Pettersson & Green 2007, 177)

Ledinflammation kan bli en följsjukdom av ledsår, ledinfektioner eller ledvrickningar.

Inflammation kan komma från överbelastning och/eller skador. t.ex. om en häst trampar snett. (Agria.se 2017)

Ledinflammation går inte att förebygga.

5 Intervjuer

Intervjufrågorna

1. Har du någon erfarenhet av någon av dessa sjukdomar/problem?

Om Ja, vilka och hur många gånger/ofta? och vilken ras?

2. Vad har ni gjort för att behandla dessa problem?

Om Nej, varför inte?

3. Har ni några förslag på hur man skulle kunna förebygga/behandla dessa sjukdomar/problem?

Intervjuade Annie Rose som är ägare till Cumbrian Heavy Horses och har 30 års erfarenhet av tunga arbetshästar. Här är hennes svar:

1. Annie har erfarenhet av alla problem/sjukdomar men inte så många fall.

Fång har hon haft på två Clydesdale. Men hon sa att de aldrig har blivit definierat.

Keratoma har hon haft på 4–5 stycken hästar och det har varit Clydesdale och Shire.

Hovbrosksförbening har hon haft på två hästar, en Shire och en Suffolk.

Artrit har hon haft ganska mycket erfarenhet av eftersom det oftast inträffar då hästar blir äldre. Hon sa också att vissa av hennes yngre hästar har fått en så kallad ”skaknings” artrit som orsakas av då hästarnas hovar stöts mot marken i hård fart.

Skabb/kvalster har hon varje år på hästarna eftersom det är så vanligt med alla hästar som har hovskägg och hennes stall befinner sig i Lake District som är en de områden i England där de regnar mest.

2. De hästar som har haft fång har hon tagit bort allt socker från deras foder. Satt dem på en mjuk sovplats och haft dem på boxvila tills det blir bättre. Hovslagare hjälper med detta.

Med keratom måste man alltid ha en operation för att få bort den och efter det är det bara att följa veterinärens anvisningar och sedan ge dem tid, tid och ännu mer tid. Det är väldigt viktigt att hålla såret rent.

Med hovbrosksförbening sa hon att man inte kan göra så mycket annat än att ge antiinflammatoriska läkemedel åt hästen och kolla att den mår bra, hovslagaren hjälper med detta.

Hästar med artrit skall man hålla rörliga

Hästar som har skabb har hon satt Spot-On, Ivermectin och dektomax på. Det är kemikalier som sätts på hästen från manken till roten på svansen. På bitsåren sätter hon lugnande krämer så som Sudocrem och Udder Cream. Hon sa att man skall undvika fettiga smörjor eftersom de skapar ett anaerobt tillstånd där skabben trivs. Sedan skall man bara försöka hålla benen så rena och torra som möjligt.

3. För att förebygga Fång skall du hålla koll på hur dom arbetar och äter.

Med keratom kan du inte göra så mycket för att förebygga, det kommer om det kommer. Med hovbroksförbening är det samma sak, men man kan kolla hur de arbetar.

För att förebygga skabb har det något som kallas spot-on och dektomax som de sätter på hästarna för att inte skabbdjuret skall äta på hästarna.

Med artrit kan du inte göra så mycket eftersom de ofta får det när de blir äldre.

Intervjuade också Chris Boyd som är hovslagaren på Cumbrian Heavy Horses, frågade honom om hur han skulle göra som hovslagare med dessa problem.

1. Keratom: Då du har en keratom är det alltid operation som gäller. Om du skall sko hästen är det mycket fast på hur de har opererat hoven. Om operationen är gjord uppifrån kan man sätta en sko för att stabilisera hoven. Såret skall helst vara öppet. Man kan sätta en så kallad bar shoe (se bild 13) på. Om man opererar underifrån kan man också sätta på en bar shoe, eller en hospital plate (se bild 14) för att hålla infektion borta. Men Chris sa att han helst inte sätter sko på om man har opererat underifrån eftersom det är svårare att sköta ifall det blir infekterat.
2. Fång: oftast måste man röntga hoven för att få reda på hur benet växter. Man måste stöda foten, man kan även sätta bandage runt ifall det behövs. Efter det är det att trimma hoven lite men ofta och regelbundet. Man kan sko hästen med vanlig sko eller limma en sko på, vilket är bättre för hoven (inga spikar) men är väldigt dyrt.
3. Hovbroksförbening: om hästen har det bara på ena sidan av hoven börjar hästen oftast gå fel för att kompensera och då börjar hoven växa snett. Då försöker man sko den så att hoven blir så rak som möjligt. Efter en tid växer hoven tillbaka så som den har varit.

Om hästen har det på båda sidorna skall man försöka sko hästen så att den står rakt och oftast kan man sätta en rubber sole i skon för att göra det mjukare för hästen att gå (se bild 14). Efter att hoven har blivit bra skor man den som normalt igen.
4. Ledinflammation: Det enda han kan göra är att hålla hoven/foten balanserad och rak på marken.

Bild 14 (1. Bar shoe, 2. Hospital plate, 3. Rubber sole. Kulo, 2017)

Jag skickade också intervjufrågorna till ett stall i Finland men de har inte svarat år mig trots påminnelser. Det finns få stall med dessa hästar i Finland, därför finns det begränsade möjligheter att kompensera detta bortfall.

6 Diskussion och slutsatser

Med detta examensarbete ville jag hitta metoder på hur man skulle kunna förebygga dessa hovsjukdomar. Arbetet har gett mig en ny inblick och uppfattning av hovsjukdomar. Hur man skall sköta dem för att förebygga dem mm.

Med arbetet kom jag till den slutsatsen att några av hovsjukdomarna går att förebygga med god hovhälsa och allmänt bra och noggrann hästhållning. Keratom, hovbrosksförbening och ledinflammation går inte att förebygga. När det gäller skabb är det extra viktigt att kolla att hästen har torra och rena förhållanden. Med fång måste du ha koll på vad din häst äter och dra ner på sockerhalterna.

Ekonomi kan ha en betydelse till varför hästar får vissa hovsjukdomar. T.ex. fång och skabb. Ägaren kanske inte har råd att ha sin häst på ett bra stall med torra och rena förhållanden (skabb) eller inte har råd med bra foder. (fång)

Här i Finland är allt som oftast alla stall godkända av SRL (Suomen Ratsastajan Liito) och hästarna har bra omständigheter. Dessutom är djurskyddslagarna i Finland mycket bra. Jag försökte jämföra lagar från England och hittade en sida som heter legislation.gov.uk. Men när det gäller lagar om hästar och hästhållning, hittade jag mest bara lagar om t.ex. vad för hjälm ryttare skall ha mm.

I England har de också stall som är BHS (British Horse Society) godkända. Men det finns massor av hästar/ponnyn i England (vart än man far i England ser du alltid hästar) och de flesta av dem står ute året om, vilket kan leda till att de står i fuktiga tillstånd som sedan kan leda till skabb. Det finns också mer tillgång till gräs i England än vad det finns i Finland, eftersom växtperioden är längre. Men för mycket färskt gräs kan leda till fång.

Jag trodde att jag skulle komma fram till en mer specifik behandling för t.ex. keratom. Under den tiden som jag var på praktik i England var det två hästar som fick keratom, därför var det extra viktigt för mig att försöka komma fram till en bra behandling. Men när det gäller tumörer är det inte mycket du kan göra för att förebygga dem.

Eftersom jag inte fick svar från det finländska stallet kunde jag inte heller göra en ordentlig jämförelse mellan finska och engelska förhållanden gällande tunga arbetshästar, vilket är synd.

Detta arbete är en ganska ytlig undersökning på dessa sjukdomar. Med mera tid skulle jag säkert kommit till andra slutsatser och eventuellt fått en bättre jämförelse mellan England och Finland.

7 Källförteckning

Agria.se 2017. <https://www.agria.se/hast/artiklar/sjukdomar-och-skador/ledinflammationer-artriter-hos-hast/>

Ale Djurklinik. <https://aledjurklinik.se/hastavdelning/tips-och-rad/fang/>

BHS, Advice on Pasture Management. <http://www.bhs.org.uk/welfare-and-care/free-leaflets>

BHS, Advice on the cost of keeping a horse or pony. <http://www.bhs.org.uk/welfare-and-care/free-leaflets>

Björck, G. 2004. *Hästens konvalescens* (1 uppl.) Liber.

Cotebrook Shire Horse Centre 2017.

http://www.cotebrookshirehorses.co.uk/p/207/Shire_Horse_History

Hansson, G. 2011, 11. *Hovsjukdomar*. Ekenäs. Theseus.

(https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/32407/Hansson_Ghita.Pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Hevosia.fi. 2015. *Hevosomistajan Opas*.

https://issuu.com/hippolis_ry/docs/hevosomistajan_opas_netti

Magnusson, L-E. *Hovvård – hovar, hovbeslag och hovsjukdomar* (3 uppl.) Liber.

Personlig kontakt. Annie Rose 2017.

Personlig kontakt, Chris Boyd 2017.

Pettersson, H. & Green, B. 2007. *Håll hästen frisk: Att förebygga och bota sjukdomar* (8 uppl.) Ica Bokförlag.

Pets4homes 2017. <https://www.pets4homes.co.uk/pet-advice/what-is-the-heavy-horse-.html>

Sköld, A-L. *Hästens Sjukdomar* (6 uppl.) Del av serien Allt om hästar. Natur & Kultur

Sly, D. 2009. *Allt du behöver veta om hästar*. Tukan Förlag.

Swinney, N-J. 2006. *Världens hästraser* (1 uppl.) Prisma.

XLEquine Fact sheet, keratoma. www.endellequinehospital.co.uk